

גליון זה של העולם הזה נושא את המספר 2001. הוא פותח את האלף השלישי של גליונות השבועון, כשם שהוא פותח את השנה 1976. התכנון לחגוג את סיום האלף השני מסיבות יודעות, לא יצאה החגיגה אל הפועל. הגליון מס' 1999 עמד בסמינר ההתקשורת, והיא הטביעה את חותמה גם על הגליון מס' 2000. אולם המיספר 2000 הוא סימני-דרך ב" חיו של כל שבועון. לא רבים השבועונים בעולם שהגיעו לכך. בארץ-ישראל, שראתה תמורות כה רבות בדורנו, תקופה של 2000 שבוועות\* היא עינין שלם - עינין שבו התנהל המאבק נגד השליטון הבריטי, קמה מדינת-ישראל, נערכו ארבע מלחמות גדולות, וגם נולדו רוב קוראי הגליון הזה.

אורי קיסרי, שייסד שבועון זה, מתאר בספרו כיצד ארבו הוא וחבריו ליד לוח-מודעות עירוני בתל-אביב לעובד שבא להדביק את המודעה שהכריזה על הופעת הגליון הראשון של שבועון זה, ב-11 במארס 1937. די לנו להעלות לרגע את תמונתו של תל-אביב ושל ארץ-ישראל, כפי שהיו באותו תאריך, כדי להחזיר לעצמנו את השינויים הכבירים שחלו מאז, לטובה ולרעה.

בתאריכים חגיגים כאלה, מקובל שעינין יטפח לעצמו על השכם. ברשותך, נותר על כך הפעם. תחת זאת נוצל הז'ר דמנות זו כדי לעמול על למקדיו ויעדיו של העולם הזה, כפי שאנחנו רואים אותם.

**"העולם הזה"** הוא, בראש-השבוע, "כלי-תקשורת". זאת אומרת: מכשיר ל" גילוי מידע ולמירסומו ברבים.

בעינינו, זהו הרבה יותר מאשר תפקיד טכני. אמנם, אנחנו מוכרים מדי שבת חבילה של מידע כשם שחנוני מוכר קופסה של סרדינים. אבל האדם יכול לחיות בלי סרדינים, ואילו החברה הדמוקרטית אינה יכולה לחיות בלי זרם של מידע.

אילו הייתי מרצה בבית-ספר לעיתונות, הייתי פותח את השיעור הראשון כלהלן: בתיאוריה הקלאסית, פועלות בחברה שלוש רשויות נפרדות - הרשות המחוקקת (הכנסת), הרשות המבצעת (הממשלה) והרשות השופטת (מערכת-השיפוט). תיאוריה זו לוקה בחסר.

יש בחברה הדמוקרטית רשות רביעית, שביצעיה אין כל ערך לשלוש הרשויות האחרות. והיא הרשות הממדעת, הרשות הדוגמת לזרם המידע.

שלוש הרשויות הראשונות הן ממלכתיות, והן מתקיימות על כספי משלם המיסים. הרשות הרביעית חייבת להיות מורכבת מגופים בלתי-תלויים ועצמאיים, המתקיימים בכוחות עצמם, בשוק החופשי. הכנסת נבחרת אחת לארבע שנים, וכך גם הממשלה. העיתון נבחר בכל יום, או בכל שבוע. הוא ממלא תפקיד חיוני.

בלי זרם בלתי-פוסק של מידע נכון ומלא, אין האזרח יכול לבחור בין המיפ"ג לגולת. הבחירות התפוכנה פקציה, והכנסת תאבד את משמעותה הדמוקרטית. בלי זרם כזה של מידע, אין ביקורת ופיקוח על הממשלה, והיא תהפוך בהכרח גוף רודני.

בלי דיווח חופשי על תהליכי המישט, למן הרגע שבו נעצר אדם ועד סוף כל התהליכים, לא יתכן בית-משפט ישר, ור האזרח יהיה מופקד לשרירות-לב פקטי אית של מוסדות שיטור, חקירה, תביעה, שיפוט וכליאה.

מי שפוגע בחופש-העיתונות, בצורה כל שהיא, והיה התירוף אשר בפיו כן או מתחסד כאשר יהיה, מניף את הגרון על עצם קיומו של המישטר הדמוקרטית. כמו שאמר תומאס ג'פרסון: "אילו היה עלי לבחור בין ממשלה בלי עיתונות חופשית ובין עיתונות חופשית בלי ממשלה, הייתי בוחר בעיתונות."

**מכאן הייעוד הבסיסי העומד ב" מרכז תודעתנו, ושנחנו משתדלים להגיד חילו לכל אדם המצטרף למערכת העולם הזה**

הזה: גלגות כל מידע אפשרי, לאמת ול-פרסם אותו. לעולם לא לשאול: מדוע לפרסם? ל-ש-אול לכל היותר: מדוע לא לפרסם? יעוד זה עומד מעל לכל השקפה פור-ליטית, והיא שליחות חברתית בפני עצמה, משימתם של העיתון והעיתונאי בחברה דמוקרטית.

אך איננו מתימרים להיות הסרדיניים. אנחנו משתדלים להיות אובייקטיביים, ור זה 25 וחצי שנים מתנוססת על השבועון הזה הסיסמה, "בלי מורא - בלי משוא-פנים". כלומר: אנו משתדלים שהשקפתנו לא תביא לסילוף העובדות. אולם איננו סבורים כי העיתונאי חייב, או אף זכאי, להסתיר את השקפתו שלו.

כאשר ראשוני המערכת הנוכחית קיבר לו לידיהם את השבועון הזה, החל בגליון 651 באפריל 1950, הם ביקשו לא רק לגבש מכשיר עיתונאי שיחשוף את האמת וינחיל אותה לציבור, אלא גם מכשיר שיאבק על דמותם של מדינת ישראל, הרבה הישראלית והאדם הישראלי.

הם רצו להילחם נגד רודנות, שרירות וביורוקרטיה, למען מישטר שיהיה מבור-

רק מבחינה אחת יש ייחוד להעולם הזה. ייתכן שמבחינה זו הוא ייחיד-במינו בעולם כולו.

העולם הזה הוא עיתון בעל תפוצה המונית. אם נשווה את מיספר קוראי העברית בישראל למיספר קוראי-האנגלית בארצות-הברית, למשל, הרי מקבילת תפוצת השבועון הזה לתפוצה של מיליונים באמריקה. במושגים של מדינה כמו צרפת או גרמניה, התפוצה היחסית של העולם הזה מגיעה להרבה מאות-אלפים.

והנה, בעולם כולו, עיתון גדול - כמו מיפלגה גדולה - אומר לציבור מה שהוא רוצה לשמוע. העורך - כמו מנהיג מיפלגה - שואל את עצמו: מה הולך עכשיו בשוק? אילו דיעות הן פופולריות? אילו דיעות קדומות כדאי לנו עכשיו להחניף? וליהפך: מה אסור לנו להגיד? מה פסול בעיני הציבור? מה שנוא ומה נתעב בעיני ההמונים?

זהו אל"ף-בית, שכל טירון לומד אותו בבית-ספר לעיתונאות. העיתונות ההמ"ר נית יורדת אל המכנה המשותף הגמוך ביותר, בייחוד בכל הנוגע לדעות קדומות לאומניות ודתיות, אמונות טפלות מכל



הסוגים, מיסודיות וקונפורמיזם טוטאלי. בכל ארץ חופשית יש גם עיתונים ר-שבועונים נון-קונפורמיסטיים, שאינם הולכים בתלם. אבל אלה הם המידע ייתור גים כטנים, שוליים, הפונים לחוגים מצומצמים של אינטלקטואליים או משוגעים-לדבר.

מבחינה זו, העולם הזה הוא, מאז 1950, חריג עולמי. הוא עיתון נון-קונפורמיסטי בה"א הידועה. הוא מבטא דיעות שהן, בעיני הרוב הגדול של הציבור, דברייכפרי-דה מוחלטים. הוא דורך על היבלות של המיסד, מערער מוסכמות ומקובלות, תורף ק לא-הרף דיעות קדומות בלתי-רצויות. בליות. בתקופות החשוכות ביותר, כאשר גלים של אישפיות לאומנית הציפו את המדינה, היה העולם הזה העיתון היחיד במדינה ששמר על גישה רציונלית.

כימעט כל התכונות המיוחדות של העולם הזה, החיוביות השליליות כאחת, מקורן בסתירה מהותית זו, הטבעה ב" מהותו של השבועון - שבועון המוני האומר דברים בלתי-פופולריים; עיתון שהמוני אזרחים צריכים לקנות אותו כל שבוע כדי לקיימו - ההמכרה אותם לרא דברים שלא קל להם לעכל אותם. עצם העובדה שעיתון כזה יכול בכלל להתקיים הוא, לדעתי, מחמאה לחברה הישראלית. פירושו שיש בציבור הישראלי שיכנה די גדולה המוכנה לדאוג - שבוע אחרי שבוע, מזה אלפי שבועות - לכך שקול נון-קונפורמיסטי זה יישמע ברמה.

סע על הכרת ערכו של הפרט. הם ביקשו לבער את נגע השחיתות הר-פרטית, הציבורית והמיפלגתית, ולשם כך ניסו לאתר את מוקדי הסרטן הזה, שהחל מתפשט בגוף המדינה כבר בימי הרא-שונים.

הם רצו להיאבק למען צדק חברתי, נגד אפלייה לאומית, עדתית, דתית ומינית. הם רצו לשים קץ לכפייה הדתית, ול-הביא להפרדה בין המדינה והדת.

זמן רב לפני שהמוצא המושגים, אי-כוח החיים, "איכות הסביבה", "זכויות האזרח" ו"סתירת הפער", הם פעלו למען יעדים אלה מדי שבוע בשבוע.

אך מעל לכל, ולמן הרגע הראשון, הם האמינו כי על המדינה, להשתלב במרחב, לראות עצמה כחלק בלתי-נפרד של מרחב מתעורר, לגלות יחס חיובי כלפי האז-מיות הערבית, למצוא בסיס לדו-קיום עם העם הפלסטיני, ולשים קץ למלחמה שבה הם ראו טרגדיה המעותת את פני המדינה, החברה והאדם הישראלי.

בקיצור: הם רצו לשנות כימעט את כל התכנים והתכונות של המישטר שקם ב" מדינה עוד במלחמת-העצמאות, ושהתבסס והתגבש בראשית שנות ה-50.

**אין כל ייחוד בכך שעיתון לוחם למען השקפות מדיניות וחברתיות. עיתונים רבים בעולם - ולמעשה, כל עיתון בעו-לם - מבטאים השקפת-עולם מסוימת.**

\* האריה, שצויר על-ידי שמזאל בק, נוסף לסיסמה כעבור כארבע שנים.

**לא מכבר הופיע בתרגום עברי סיפ-רו של וילהלם בל, הכבוד האבוד של קתרנה בלוס.** זהו ספריקטרוג, כימעט ספרהסתה,

נגד עיתון גרמני מסויים. הכוונה השקיר פה היא לצהרון הגרמני אדיר-התפוצה, בילד-צייטונג ("עיתון-המנוחה"). השייך לאיל-העיתונות אכסל שפרינגר. הספר הקטן מספר על צעירה אלמונית, עזרת-בית, המסתכנת באקראי עם עריץ שמאלני, הנגרפת על-ידי אותו עיתון ב" אמצעים השפלים ביותר. לבסוף, מתוך יאוש, היא רוצחת את העיתונאי העוסק בפרשתה.

אחד מעורכי דבר (שגם תירגם את ה" ספר), פירסם עם הופעתו כתבה קטנה, שבה רמו על דמיון הקיים כמיכל בין אותו בילד-צייטונג ובין העולם הזה.

אין טעות גדולת מוז. אני מזכיר את הספר כאן, מפני שדווקא ההשוואה בין שני העיתונים מראה עד כמה חריג העולם הזה כתופעה עיתונאית.

אמנם, למראית עין יש קחים דומים בין שני העיתונים. כמו העולם הזה, משתמש בילד בתמונות גדולות ובכתורות מוש"כות. כמונו, הוא מחנך את עיתונאיו להיות דבקים במשימה, להשיג מידע בכל האמ-צעים.

אולם בזה מסתיים הדמיון - ומתחיל ניגוד תהומי.

בילד-צייטונג הוא עיתון לאומני קיצור-ני. ולא במיקרה. הוא אומר לציבור הקור"אים בדיוק מה שהם רוצים לשמוע. הוא מטיף יומיים להחרפת המלחמה הקרה, ונדמה שהיה רואה בעין יפה גם מלחמה חמה. הוא מסית נגד "בולשביקים", "אנ-ארכיסטים", "רדיקלים", "אדומים" ושאר אובייקטים של שינאה המונית. הוא מנ-גן על הדעות הקדומות החשוכות ביותר של העם הגרמני, על פחדיו הכמוסים ואי-מונתיו הטפלות. הוא עוסק בשטיפת-מוח קמית שגם יונף גבלס לא היה מתבייש בה.

וילהלם בל, ומאות אלפי גרמנים אחרים, רואים בבילד-צייטונג תופעה ניאורנאצית מסוכנת. הם מנהלים מערכה רצופה נגדו, ותובעים את החרמת ממלכת-העיתונים של שפרינגר. סיפרו של בל הוא, בגלוי ובלאי-הסוואה, מהלומה תעמולתית במערכה זו.

פגשתי את כל לפני שנים, במסיבה ב" ישראל. הוא לחץ את ידי, אמר ששמע על עבודתנו, ואיחל לנו הצלחה. אכסל שפרינגר, לעומת זאת, הוא חביב המימסד הישראלי, בן-התפנוקים של עי-תוני ישראל. יש הרבה דמיון בין קו הצהרונים הישראליים ובין הקו של בילד, אף ששני הצהרונים שלנו אינם מגי-עים לקרטליו של בילד מבחינה החסטה הלאומית היומיומית.

אילו הופיע בילד בארץ, הוא היה מציע עונש-מוות לכל מי שתומך במגעים עם אש"ף. הוא היה מנהל מערכה יומ-יומית לטיהור הארץ מתבוסתנים, מבוגי-דים ומרדיקלים, וקורא לערוך בהם מישי-פט לינץ'. הוא היה תובע את העלאת מנחם בגין לשלטון, ושופך קיתונות של בוז על הסמרטוטים המנהלים את המדינה. הוא היה רואה בצה"ל את חדר-החנית של העולם החופשי במלחמת-העולם השלי-שית, שתבוא במהרה בימינו, כדי לנקות את העולם בנהרות של דם ודמעות מן-התועבה האדומה.

העולם הזה הוא בדיוק ההיפך הגמור. ולא במיקרה. אפילו לגבי עליית הספר של בל, העולם הזה הוא ההיפך מבילד. איש לא טען מ-עולם כי שבועון זה מתעלל באנשים קט-נים. להיפך: אזרחים נרדפים וסרדיניים גים יודעים כי מצאו סעד ועזרה במש-בועון זה. לרבים מהם, זהו לא פעם ה-מיפלט האחרון בעת צרה. כל התלונות על "התעללות" מצד העולם הזה באות דווקא מפי גדולי המדינה, אילי ההון, בעלי-האחוזות הגדולים של המימסד, אנ-שי הכוח והשררה.

זה לא יכול לקרות לבילד - דהיי-אף בל עצמו מקפיד להדגיש זאת. בספרו, די בשיתחילתפן צרצה בין תעשיין חשוב ובין עורך העיתון, כדי לגנוז את כל העובדת שאינן רצויות לבעלי-ההון.

דומני שגם האיוב המושבע ביותר של העולם הזה אינו מעלה על דעתו שיתכתן שיחה כזאת עם עורך העולם הזה.

**עתה מתחיל האלף השלישי. הבה נקווה שכאשר יסתיים, בשנת 1994, יוכל העולם הזה לדווח על חברה ישראלית מתקדמת, צודקת, החיה בשלום במרחב מאוחד ומשגשג.**

*אורי אשכול*